

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

ПЕДАГОГІКА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з курсу «Педагогіка»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія)

Одеса
ОНУ імені І. І. Мечникова
2026

**УДК 37(072)
П24**

Укладач:

Л. Б. Прокоф'єва, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Л. В.-В. Вейландє, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. М. Бикова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

*Рекомендовано вченою радою факультету психології та соціальної роботи
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 2 від 29 жовтня 2025 р.*

П24

Педагогіка [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. до практ. занять з курсу «Педагогіка» для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. А4.07 Середня освіта (Географія) / уклад. Л. Б. Прокоф'єва. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2026. 43 с. 0,7 МБ.

Методичні рекомендації містять орієнтовні питання до практичних занять, практичні завдання, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу та перелік питань для контролю.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія), допомагають при підготовці до практичних занять, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань.

УДК 37(072)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні основи педагогіки	6
Практичне заняття № 1	
Тема: Предмет, завдання та основні категорії педагогіки	6
Практичне заняття № 2	
Тема: Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості	8
Практичне заняття № 3	
Тема: Історія педагогічної думки в Україні та за кордоном	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Дидактика	15
Практичне заняття № 4	
Тема: Методи і засоби навчання. Їх класифікація	15
Практичне заняття № 5	
Тема: Види та форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці	17
Практичне заняття № 6	
Тема: Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю	20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Теорія виховання	23
Практичне заняття № 7	
Тема: Методи виховання	23
Практичне заняття № 8	
Тема: Напрями виховання. Основні організаційні форми виховної роботи	25
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Основи школознавства	29
Практичне заняття № 9	
Тема: Класний керівник у школі	29
Практичне заняття № 10	
Тема: Виховання особистості в колективі	32
ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ	37
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	41

ВСТУП

У сучасному світі роль вчителя виходить далеко за межі простої передачі знань. Сьогодні вчитель – це наставник та організатор освітнього процесу, який формує особистість, здатну до критичного мислення, самостійного пошуку знань та адаптації до змін у соціальному середовищі.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Педагогіка» розроблено для студентів спеціальності А4.07 – Середня освіта. Географія Їхня мета – допомогти майбутнім учителям географії глибоко усвідомити теоретичні основи педагогіки та навчитися застосовувати їх у своїй професійній діяльності.

Завдання:

- пробудження пізнавального інтересу до педагогічних проблем, вивчення інноваційно-педагогічного досвіду закладів загальної середньої освіти, впровадження його елементів у власній педагогічній діяльності;
- виховання ціннісного ставлення до педагогічної професії, діяльності вчителя географії закладу загальної середньої освіти, класного керівника;
- формування системи педагогічних знань, вмінь, навичок та здібностей, необхідних для проектування, організації й оцінювання якості освітнього та виховного процесів у закладах загальної середньої освіти;
- розвиток творчого потенціалу та професійно значущих якостей здобувачів як суб'єктів педагогічного пізнання, проектування, спілкування, діяльності, менеджменту.

Методичні рекомендації допоможуть:

- **систематизувати** знання з основних розділів педагогіки;
- **опанувати** методи і прийоми, що використовуються в навчально-виховній роботі;
- **навчитися** планувати уроки та позакласні заходи, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів;
- **розвинути** педагогічне мислення та творчий підхід до викладання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- основи методології та організації педагогічних досліджень, способи аналізу, узагальнення та обробки їх результатів;
- тенденції та особливості сучасного етапу розвитку загальної середньої освіти;
- ціннісні основи та правові норми реалізації функцій педагогічної діяльності вчителя та класного керівника в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО);

- сутність, структуру та специфіку процесів навчання та виховання учнів ЗЗСО, принципи, методи, засоби і форми їх організації;
- особливості застосування сучасних технологій навчання й виховання учнів;
- способи розвивально-виховного впливу на особистість, організації діалогічної взаємодії та співпраці з учнями, представниками педагогічного колективу;
- особливості функціонування закладу загальної середньої освіти, основи педагогічного менеджменту та моніторингу;
- способи професійного самопізнання, самовиховання й саморозвитку;

уміти:

- критично аналізувати педагогічні явища, процеси, факти, ідеї, концепції, теорії;
- брати участь у дослідницьких проєктах, професійно-педагогічних дискусіях;
- здійснювати вивчення інноваційно-педагогічного досвіду, впроваджувати його елементи у власну діяльність;
- проводити власні педагогічні спостереження, аналізувати, узагальнювати й оформлювати їх результати;
- проєктувати й реалізовувати освітній та виховний процес на основі використання новітніх засобів та сучасних, у т. ч. інформаційно-комунікаційних технологій;
- створювати гуманістичне, особистісно зорієнтоване освітньо-виховне середовище;
- планувати й координувати групову й колективну навчально-пізнавальну й виховну діяльність учнів з врахуванням їхніх освітніх потреб, особливостей;
- співпрацювати з учнями, їх батьками та членами педагогічного колективу ЗЗСО, враховуючи їхні особливості як представників певних (інших) культур та релігій;
- адекватно використовувати методи педагогічної діагностики під час вирішення професійних завдань.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Практичне заняття № 1

Тема: Предмет, завдання та основні категорії педагогіки

Питання для обговорення

1. Загальне уявлення про педагогіку як науку: передумови виникнення та розвитку педагогічної теорії; виділення педагогіки в окрему галузь наукового знання та її видатні діячі.
2. Об'єкт, предмет та функції педагогіки.
3. Основні категорії педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками та її структура.
4. Система науково-педагогічних методів дослідження.
5. Педагогічний експеримент: види педагогічного експерименту, особливості проведення, етапи.
6. Теоретичні методи педагогічного дослідження: вивчення наукової літератури, складання бібліографії, анотування та ін.
7. Математичні і статистичні методи у педагогіці.

Практичні завдання

1. Аналіз та дискусія

Мета: поглибити розуміння ключових категорій педагогіки та їх взаємозв'язку.

1. Прочитайте уривок. Проаналізуйте уривок із класичного або сучасного педагогічного тексту (журнал педагогічної тематики), що стосується основних категорій педагогіки – «виховання», «освіта», «навчання». Визначте ключові категорії. Сформулюйте власні визначення цих понять, базуючись на прочитаному матеріалі та ваших знаннях.

2. **Змодельуйте ситуацію.** Розробіть коротку навчальну ситуацію (наприклад, проведення уроку географії у 7 класі на тему «Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини»), в якій чітко простежуються відмінності між цими категоріями. Поясніть, де відбувається *навчання* (передача знань про тектонічну будову, рельєф, корисні копалини), де – *освіта* (формування цілісного уявлення про тектонічні процеси) і де – *виховання* (формування екологічної свідомості, відповідального ставлення до природи).

2. Групова робота: «Педагогіка та географія: точки дотику»

Мета: встановити зв'язок педагогіки з іншими науками, зокрема з географією.

1. Кожна група отримує картку з однією наукою, тісно пов'язаною з педагогікою (наприклад, психологія, соціологія, історія).

2. На основі наданої інформації та власних знань, заповніть таблицю, в якій вкажіть, як саме ця наука допомагає вчителю географії?

Наука	Як ця наука допомагає вчителю географії?	Приклад застосування на уроку
Психологія	Зрозуміти вікові особливості учнів, їх мотивацію	Використання елементів ігрової діяльності для підвищення інтересу до вивчення топографічних карт
Соціологія	Вивчити соціальне середовище учнів, їх взаємодію в класі.	Організація групових проєктів з дослідження соціально-економічних проблем рідного краю
Історія	Пояснити історичний розвиток географічних відкриттів та теорій	Розповідь про життя та діяльність видатних мандрівників (наприклад, Христофора Колумба, Джеймса Кука)

3. Практикум з методів педагогічного дослідження

Мета: сформувати навички використання методів педагогічного дослідження.

1. Оберіть тему. Кожен студент має обрати для себе міні-дослідження (наприклад, «Визначення рівня екологічної свідомості учнів 9 класу» або «Вплив використання інтерактивних карт на засвоєння матеріалу з географії»).

2. Складіть план дослідження. Розробіть план, який включатиме:

- Об'єкт і предмет дослідження.
- Гіпотеза.
- Методи дослідження. Які методи ви оберете (анкетування, спостереження, інтерв'ю)? Чому?
- Етапи експерименту. Якщо ви обираєте педагогічний експеримент, опишіть його етапи (констатувальний, формувальний, контрольний).
- Запропонуйте інструментарій. Розробіть 3–4 питання для анкети або інтерв'ю, які ви використали б у своєму дослідженні.

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.

URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagaln_i_osnovy.pdf

2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_IL.pdf
4. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
5. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Київ, 2017. 548 с.
URL: <http://surl.li/gefult>

Практичне заняття № 2

Тема: Вікові та індивідуальні особливості розвитку і виховання особистості

Питання для обговорення

1. Основні поняття і суть теорії вікового розвитку особистості і сучасна вікова періодизація.
2. Особливості розвитку і виховання учнів молодшого, середнього і старшого шкільного віку.
3. Індивідуальні особливості учнів та їх урахування у навчально-виховному процесі.

Практичні завдання

1. Кейс-аналіз «Індивідуальні особливості»

Мета: навчитися враховувати індивідуальні особливості учнів у навчально-виховному процесі.

Групова робота. Кожна група отримує кейс про учня з особливими індивідуальними рисами:

Ситуація 1. Учень з високим рівнем тривожності. Він добре знає матеріал, але боїться відповідати біля дошки і панікує під час контрольних робіт.

Ситуація 2. Учень з явно вираженими лідерськими якостями. Він постійно перетягує увагу на себе, не слухає інших членів групи під час виконання проєкту.

Ситуація 3. Учень з низькою мотивацією. Він часто відволікається на уроках і не бачить сенсу у вивченні географії.

Розробіть стратегію. Запропонуйте індивідуальну стратегію роботи з цим учнем, вказавши проблему: У чому полягає індивідуальна особливість і як вона впливає на навчання; методи: Які педагогічні методи та прийоми ви використаєте? (Наприклад, для тривожного учня – метод ситуацій успіху; для лідера – делегування повноважень; для учня з низькою мотивацією – проблемні запитання); завдання: Сформулюйте 1–2 конкретних завдання, які допоможуть цьому учневі досягти успіху. (Наприклад, для учня з низькою мотивацією – «Знайди, де в твоєму місті можна застосувати географічні знання»).

Обговорення. Обговоріть запропоновані стратегії. Зробіть акцент на тому, що вчитель повинен бути не тільки носієм знань, а й «діагностом» та «психологом».

2. Створення «Портрета учня»

Мета: закріпити знання про вікові та індивідуальні особливості на основі конкретного прикладу.

Оберіть вік. Кожен студент має уявити собі учня певного віку (наприклад, 12–13 років).

Створіть «портрет». Опишіть його вікові особливості та можливі індивідуальні риси: *Фізичний розвиток:* які зміни відбуваються? *Психічні процеси:* як розвиваються увага, пам'ять, мислення? *Соціальний розвиток:* які стосунки з однолітками, дорослими? *Можливі індивідуальні риси:* (наприклад, холерик, екстраверт, візуал).

Розробіть рекомендації. На основі цього портрету, запропонуйте 2–3 педагогічні рекомендації щодо роботи з таким учнем на уроку географії. (Наприклад, використання яскравих візуальних матеріалів, групові проєкти тощо).

Презентація. Студенти презентують свої портрети. Група обговорює, наскільки глибоко враховані вікові та індивідуальні особливості.

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_IL.pdf

4. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
5. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Київ, 2017 548 с. URL: <http://surl.li/gefult>

Практичне заняття № 3. Колоквіум

Тема: Історія педагогічної думки в Україні та за кордоном

1. Педагогічна думка епохи античності

- Виникнення шкіл у світовій цивілізації.
- Виховання у Давній Греції.
- Давньогрецькі філософи про формування особистості.
- Школа і педагогіка Стародавнього Риму.

2. Школа й педагогіка епохи середньовіччя та відродження

- Система середньовічних шкіл та лицарського виховання.
- Виникнення освіти для дівчат.
- Виникнення університетів у Західній Європі та організація навчання.
- Особливості епохи європейського Відродження. «Будинок радості» Віттоліно де Фельтре.
- Поєднання навчання з продуктивною працею (Томас Мор і Томазо Кампанелла).
- Гуманістичні ідеї освіти (Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень).

3. Західноєвропейська педагогіка епохи нового часу та просвітництва

- Принцип природовідповідності, вікова періодизація та система шкіл (за Я. А. Коменським). Класно-урочна система та принципи навчання Я. А. Коменського.
- Педагогічні ідеї Д. Локка.
- Ідея вільного виховання Ж.-Ж. Руссо. Вікова періодизація та система виховання Ж.-Ж. Руссо.

4. Школа й педагогіка Київської Русі (IX–XIV століття)

- Традиційні засади виховання дітей в Київській Русі.
- Виникнення шкіл у Київській Русі.

5. Школа в Україні періоду відродження (XVI–XVII століття)

- Загальна характеристика стану освіти українського Відродження.

- Виникнення братських шкіл. Острозька академія.
- Козацькі школи в Україні (січові, полкові, музичні).
- Система виховання лицаря-козака.
- Навчальні студії й діяльність громадських об'єднань студентів в Києво-Могилянській Академії.

6. Українська педагогіка етапу Відродження (XVI – початок XVIII століття)

- Перші українські вчені: П. Русин і Ю. Дрогобич.
- Українська граматика М. Смотрицького.
- Енциклопедія П. Беринди та риторика І. Галятовського.
- Педагогічні погляди Є. Славинецького та С. Полоцького.
- Освітньо-педагогічна діяльність Ф. Прокоповича.

7. Українська школа і педагогіка другої половини XVIII століття

- Ідея народності та природовідповідності виховання Г. Сковороди.
- Педагогічна діяльність М. Ломоносова.
- Статут 1786 року Російської імперії про зміст та особливості шкільної системи.
- Система освіти на Правобережній Україні та Закарпатті (друга половина XVIII століття).

8. Школа і педагогічна думка в Україні (перша половина XIX століття)

- Характеристика освіти в Україні у першій половині XIX століття.
- Педагогіка О. Духновича.
- Просвітницька діяльність Кирило-Мефодіївського товариства
- (Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров).

9. Педагогічна система К. Д. Ушинського

- Життя і педагогічна діяльність К. Ушинського.
- Ідея національного виховання К. Ушинського.
- Дидактика й методика початкового навчання К. Ушинського.
- К. Ушинський про підготовку вчителя.

10. Ідеї національної освіти й виховання в Україні (друга половина XIX століття)

- Ідея національної школи М. Драгоманова.
- Освітня діяльність Наукового товариства імені Т. Шевченка.
- Ідея національного шкільництва М. Грушевського.
- Загальна характеристика освіти на західноукраїнських землях.
- Педагогічні погляди Ю. Федьковича.

11. Українська школа й педагогіка початку XX століття

- Система освіти в Україні на початку XX століття.
- Освітньо-педагогічні погляди І. Франка.
- Педагогічні ідеї Л. Українки.
- Освітня й педагогічна діяльність Т. Лубенця.

12. Школа і педагогіка України (етапи УНР та Національного Відродження: 20-ті роки)

- Розробка завдань та змісту національної освіти в УНР.
- Ідея національної школи С. Русової.
- Ідея національного рідномовного виховання І. Огієнка.
- Особливості розбудови загальної, професійної й вищої школи.
- Національний виховний ідеал Г. Ващенка.

13. Педагогічна система А. С. Макаренка

- Життя й педагогічна діяльність А. Макаренка.
- Теорія і практика колективу А. Макаренка.
- Шляхи формування вчителя-вихователя та його педагогічної майстерності.

14. Школа і педагогіка України у Радянській період (20–80-ті роки)

- Національна освіта в 20-ті роки XX століття.
- Уніфікація загальної освіти в 30-ті роки.
- Особливості становлення освіти у післявоєнний час (кінець 40–50-ті роки).
- Розвиток освіти й педагогіки у 60-ті роки.
- Школа і педагогіка України у період застою (70–80-ті роки).

15. Педагогічна система В. Сухомлинського

- Життя і педагогічна діяльність В. Сухомлинського.
- Навчання й виховання дітей 6-річного віку («Серце віддаю дітям»).
- В. Сухомлинський про формування гуманної особистості.
- Етнічні засади родинного виховання («Батьківська педагогіка»).
- Ідеї становлення вчителя-вихователя («Сто порад вчителю», «Розмова з молодим директором школи»).

Практичні завдання

1. Питання та порівняльний аналіз

1. Охарактеризуйте основні етапи розвитку педагогічної думки від первісного суспільства до сучасності.

2. Назвіть спільні та відмінні риси у вихованні в Давній Греції та Стародавньому Римі. Як це відрізняється від сучасних підходів?

3. Порівняйте принципи навчання та виховання в середньовічних університетах із системою навчання в Острозькій академії та Києво-Могилянській академії.

4. Як ідеї гуманістів епохи Відродження (Ф. Рабле, Е. Роттердамський) вплинули на розвиток освіти в Україні?

5. Який внесок зробив Я. А. Коменський у світову та українську педагогіку? Охарактеризуйте його класно-урочну систему.

2. Педагогічні постаті та їхні ідеї

1. Розкрийте ідею «вільного виховання» Ж.-Ж. Руссо. Наведіть приклади, як ці ідеї можуть бути застосовані на уроках географії.

2. Поясніть, що таке *принцип природовідповідності* в педагогіці Г. Сковороди. Як, на вашу думку, цей принцип може бути реалізований у процесі викладання географії?

3. Охарактеризуйте педагогічну систему К. Д. Ушинського. Як він розумів ідею національного виховання?

4. В чому полягала суть теорії та практики колективу А. С. Макаренка? Чи є ці ідеї актуальними в сучасній школі?

5. Які основні ідеї педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського? Як його погляди на формування гуманної особистості корелюють із завданнями сучасної географічної освіти?

6. Розкрийте ідею національної школи С. Русової. Які її основні принципи та чому вони були важливими для України початку XX століття?

3. Українська педагогічна думка

1. Опишіть особливості виникнення та розвитку шкіл у Київській Русі. Яку роль відігравала церква у цьому процесі?

2. Чим відрізнялися козацькі школи від братських? Охарактеризуйте систему виховання лицаря-козака.

3. Які фактори вплинули на розвиток освіти в Україні в період Відродження (XVI–XVII ст.)?

4. Проаналізуйте педагогічні погляди Т. Шевченка, П. Куліша та М. Костомарова в рамках діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.

5. Охарактеризуйте розвиток освіти на українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX столітті. Назвіть ключові відмінності.

6. Яким чином відбувалася уніфікація загальної освіти в 30-ті роки XX століття та як це вплинуло на розвиток національної педагогіки?

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька ·Л. В. Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
2. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л. В. Маляр, М. І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/43648>
3. Лебідь І. Ю. Історія педагогіки. Змістовий модуль: початкова школа і педагогіка України в роки національно-демократичної революції (1917–1920 рр). Навчально-методичний посібник / автор-упорядник І. Ю. Лебідь. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2015. 136 с.
<http://surl.li/qxhga>
4. Хмельницька О. С. Педагогіка. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Переяслав (Київ. обл.). 2021. 222 с.
5. Човрій С. Ю. Історія педагогіки. Історія вітчизняної педагогіки : методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання. Мукачево : МДУ, 2022. 70 с.
URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9530/1/History%20_of%20_pedagogy_History_%20of_%20domestic_%20pedagogy%20_methodological_recommendations.pdf

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ДИДАКТИКА

Практичне заняття № 4

Тема: Методи і засоби навчання, їх класифікація

Питання для обговорення

1. Розкрийте сутність найбільш обґрунтованих класифікацій методів навчання. Дайте характеристику груп методів навчання. Вимоги до реалізації окремих методів.
2. Розкрийте зв'язок методів навчання та цілей навчання, методів та форм навчання, методів та змісту навчання. Наведіть приклади.
3. Як здійснити вибір оптимальних методів навчання. Які фактори впливають на вибір методів навчання?
4. Інформаційно-комунікаційні технології навчання природничих дисциплін
5. Інтерактивні технології навчання географії.

Практичні завдання

1. Презентація фрагмента уроку географії

Мета: поглибити розуміння різних методів навчання та їх застосування в контексті викладання географії.

1. Оберіть тему уроку. Кожен студент обирає конкретну тему з курсу географії 6–10 клас (наприклад, «Клімат України», «Корисні копалини світу», «Урбанізація та її наслідки»).

2. Розробіть план уроку, в якому ви використаєте різні групи методів навчання.

3. Обґрунтуйте вибір. Для кожного методу обґрунтуйте: Чому саме цей метод найкраще підходить для обраної вами теми? Яких принципів навчання ви дотримуетесь, використовуючи цей метод (наприклад, наочності, доступності, науковості)? Які засоби навчання ви використаєте (карти, презентації, відео, роздаткові матеріали)?

4. Презентація та обговорення. Представте свій фрагмент уроку (до 20 хвилин). Після презентації студенти оцінюють та коментують ваш вибір методів, їхню відповідність темі та ефективність.

2. Впровадження інтерактивних технологій у навчально-виховний процес

Мета: навчитися використовувати сучасні інтерактивні технології для підвищення ефективності навчання географії.

1. Робота в парах. Кожна пара отримує завдання підготувати інтерактивну вправу.

2. Створіть інтерактивну вправу. Використовуючи доступні онлайн-сервіси (наприклад, LearningApps, Kahoot!, Quizizz або Google Forms), створіть «Вгадай країну за її столицею та прапором» або гру «Географічний кросворд».

3. Проведіть міні-урок. Презентуйте створену вправу перед групою, пояснюючи, як вона допомагає досягти освітніх цілей.

4. Аналіз ефективності. Обговоріть, які переваги та недоліки мають інтерактивні технології порівняно з традиційними методами. Як вони допомагають реалізувати **принцип зв'язку теорії з практикою?**

3. Вибір оптимальних методів: Кейс-завдання

Мета: навчитися здійснювати обґрунтований вибір методів навчання з урахуванням різних факторів.

Розберіть кейс. Проаналізуйте ситуацію:

Клас: 7 клас (підручник для НУШ. 2024 р. Автори: Т. Гільберг, А. Довгань, В. Совенко)

Тема: «Тектонічна будова. Рельєф. Корисні копалини».

Проблема: Учні мають труднощі з розумінням абстрактних процесів, що відбуваються всередині Землі.

Запропонуйте рішення. Запропонуйте комплекс методів і засобів навчання, які допоможуть учням краще засвоїти матеріал. Обґрунтуйте свій вибір, враховуючи такі фактори: Вікові особливості учнів. Мета уроку. Зміст навчального матеріалу. Наявність технічних засобів.

Обговорення. Презентуйте своє рішення. Обговоріть, як би ви поєднали словесні (пояснення), наочні (відео-модель тектонічних процесів) та практичні (створення моделі вулкана) методи для досягнення максимального ефекту.

Рекомендована література

1. Березюк О. С., Власенко О. М. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посібник для студентів гуманітарних факультетів. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2017. 212 с.
2. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.

URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf

3. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
4. Пащенко І. М., Красноштан І. В. Педагогіка: навч. посібник. ЦУЛ, 2019. 228 с.
5. Педагогіка / укл. Ортинський В. Л., Козловський Ю. М., Дольнікова Л. В. Львів: Львівська політехніка, 2020. 160 с.
6. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
7. Сикорський П. Нова педагогіка: підручник. Львів: Львівська політехніка. 2021. 540 с.
8. Сучасний урок: 50 способів порефлексувати : електрон. навч.- метод. посіб. / Н. І. Білик, І. В. Добряк. – Полтава: ПОІППО ім. М. В. Остроградського, 2021. – 74 с.
https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/50-uruk.pdf

Практичне заняття № 5

Тема: Види та форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці.

Урок – як основна форма організації навчання

Питання для обговорення

1. Поняття про види навчання. У чому сутність відомих вам видів навчання?
2. Що таке організаційні форми навчання?
3. Які основні форми організації навчання склалися у історії розвитку школи?
4. Якими особливостями характеризується класно-урочна форма організації навчання?
5. Характеристика уроку як форми організації навчання.
6. Чим обумовлено розподілення уроків на типи? По якому критерію здійснюється класифікація уроків?
7. Сутність дистанційного навчання.

Практичні завдання

1. Аналіз та порівняння форм навчання

Мета: поглибити розуміння різних історичних форм навчання та їх переваг та недоліків у контексті сучасної школи.

1. Робота в парах. Кожна група отримує одну з історичних форм навчання:

Група 1: Індивідуальне навчання.

Група 2: Белл-ланкастерська система.

Група 3: Дальтон-план.

Група 4: Мангеймська система.

2. Проаналізуйте форму навчання, порівнюючи її з класно-урочною формою організації навчання.

3. Презентація. Представте свої результати, поясніть, чому саме класно-урочна система стала домінуючою і які елементи інших систем можна використовувати на сучасному уроку географії.

2. Моделювання уроку географії

Мета: закріпити знання про типи уроків та навчитися планувати їх структуру.

Оберіть тему та тип уроку. Кожен студент самостійно або в парах обирає тему з курсу географії (наприклад, «Природні комплекси Землі») та один з основних типів уроку за дидактичною метою:

Урок вивчення нового матеріалу.

Урок закріплення знань, умінь і навичок.

Урок узагальнення і систематизації знань.

Урок контролю і корекції знань, умінь і навичок.

Розробіть план-конспект уроку. Складіть короткий (на 20–30 хвилин) план-конспект уроку, де будуть чітко вказані: Тема та тип уроку. Мета: навчальна, розвивальна, виховна. Етапи уроку (організаційний момент, актуалізація опорних знань, вивчення нового матеріалу тощо). Методи та засоби навчання, які ви використовуватимете на кожному етапі.

Представлення та обговорення. Кілька студентів презентують свої плани-конспекти. Група обговорює, наскільки обраний тип уроку відповідає дидактичній меті та чи раціонально сплановані його етапи.

3. Дистанційне навчання: симуляція

Мета: навчитися застосовувати можливості дистанційного навчання для викладання географії.

Створіть уявний «дистанційний урок». Уявіть, що вам потрібно провести урок географії на тему «Розселення людей на материках» для 7 класу в умовах дистанційного навчання.

Розробіть зміст та засоби. Запропонуйте, як би ви організували цей урок, використовуючи різні платформи та інструменти:

Які **асинхронні** (відео-презентації, інтерактивні тести на LearningApps) та **синхронні** (відеоконференція в Zoom/Google Meet, обговорення в чаті) форми роботи ви б використали?

Які **дидактичні ігри** та **інтерактивні карти** (наприклад, Google Earth) ви б інтегрували в урок?

Які **завдання** ви б дали учням для самостійної роботи, щоб перевірити їхнє розуміння теми?

Представлення. Презентуйте свій план. Поясніть, як би ви мотивували учнів та контролювали їхню роботу на відстані. Наголосіть на перевагах та складнощах дистанційного навчання географії.

Рекомендована література

1. Березюк О. С., Власенко О. М. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посібник для студентів гуманітарних факультетів. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І.Франка, 2017. 212 с.
2. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
3. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
4. Пащенко І. М., Красноштан І. В. Педагогіка: навч. посібник. ЦУЛ, 2019. 228 с.
5. Педагогіка / укл. Ортинський В. Л., Козловський Ю. М., Дольнікова Л. В. Львів: Львівська політехніка, 2020. 160 с.
6. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
7. Сикорський П. Нова педагогіка: підручник. Львів: Львівська політехніка. 2021. 540 с.
8. Сучасний урок: 50 способів порефлексувати : електрон. навч.- метод. посіб. / Н. І. Білик, І. В. Добряк. – Полтава: ПОІППО ім. М. В. Остроградського, 2021. – 74 с.
https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/50-uruk.pdf

Практичне заняття № 6

Тема: Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю

Питання для обговорення

1. Сутність контролю та його функції.
2. Принципи контролю. Види та методи контролю.
3. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.
4. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з географії.

Практичні завдання

1. Аналіз та застосування видів контролю

Мета: поглибити розуміння функцій, видів та методів контролю.

1. Робота в парах. Кожна група отримує завдання розробити систему контролю для конкретної теми з географії (наприклад, «Природні комплекси Землі») для 7-го класу.

2. Розробіть план контролю. Створіть план, який включає три основні види контролю:

Попередній контроль: Запропонуйте метод, як ви перевірите знання учнів перед початком вивчення теми. Наприклад, коротка анкета або «мозковий штурм».

Поточний контроль: Розробіть три різні види завдань для контролю знань учнів під час вивчення теми. Наприклад, бліц-опитування на початку уроку, заповнення таблиці під час пояснення матеріалу, робота з контурною картою.

Підсумковий контроль: Запропонуйте форму підсумкового контролю наприкінці вивчення теми. Наприклад, тестова робота, контрольна карта, проєкт.

Обґрунтуйте свій вибір. Поясніть, чому саме ці методи ви вважаєте найефективнішими для досягнення цілей контролю та як вони допомагають реалізувати такі **функції контролю** як діагностична, навчальна та виховна.

Презентація. Представте свій план, обґрунтуйте його. Інші групи коментують, наскільки ефективно і раціонально обрані методи.

2. Розробка критеріїв оцінювання

Мета: навчитися застосовувати критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Оберіть завдання. Кожен студент має обрати одне з таких завдань:

А) Підготувати усну розповідь на тему «Вплив господарської діяльності людини на довкілля».

Б) Намалювати контурну карту «Корисні копалини України».

В) Розв'язати задачу на визначення географічних координат.

Створіть критерії. Розробіть детальні критерії оцінювання за 12-бальною шкалою для обраного завдання. Критерії мають бути конкретними та зрозумілими.

Приклад для завдання А

1–3 бали: Розповідь неповна, містить помилки, немає логічної структури.

4–6 балів: Відповідь неповна, є незначні помилки, але загальна думка зрозуміла.

7–9 балів: Розповідь повна, логічна, є висновки, але є неточності.

10–12 балів: Розповідь повна, логічна, послідовна, містить власні висновки.

Взаємоперевірка. Обмінюйтеся розробленими критеріями та оцініть один одного. Обговоріть, наскільки критерії є об'єктивними, зрозумілими та справедливими.

3. Рольова гра: «Об'єктивність оцінювання»

Мета: відпрацювати навички об'єктивного оцінювання вчителем.

1. **Розподіл ролей.** Сформууйте пари: «учень» та «учитель».

2. **Завдання для «учня»:** «Учень» отримує картку із завданням (наприклад, розповісти про економіку Німеччини), в якому він навмисно робить кілька помилок. Також «учень» може додати емоційні елементи (сором'язливість, сумніви тощо).

3. **Завдання для «вчителя»:** «Учитель» повинен об'єктивно оцінити відповідь, не звертаючи уваги на емоційний стан «учня». Після оцінки він має пояснити, чому поставив саме таку оцінку, посилаючись на критерії.

4. **Аналіз.** Обговоріть, наскільки важливо для вчителя відокремлювати знання учня від його особистих рис. Як уникнути суб'єктивності в оцінюванні?

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_IL.pdf

4. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
5. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Київ, 2017. 548 с. URL: <http://surl.li/gefult>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Практичне заняття № 7

Тема: Методи виховання

Питання для обговорення

1. Методи, прийоми і засоби виховання.
2. Методи формування свідомості особистості.
3. Методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки.
4. Методи стимулювання діяльності і поведінки.
5. Методи самовиховання.
6. Педагогічні умови використання методів виховання.
7. Взаємозв'язок різних методів виховання.

Практичні завдання

1. Групова робота. Кожна група отримує одну з таких ситуацій:

Ситуація А: Учень 7-го класу ігнорує правила поведінки в класі, перебиває вчителя, відволікає інших учнів під час уроку географії.

Ситуація Б: Учні 8-го класу не виявляють інтересу до позаурочної діяльності (наприклад, до шкільного географічного гуртка чи екологічної акції).

Ситуація В: Учень 10-го класу демонструє некоректну поведінку щодо однокласників під час роботи в групі над проектом «Регіональні проблеми України».

Проаналізуйте ситуацію. Визначте проблему і запропонуйте, як її можна вирішити, використовуючи різні **методи виховання** (наприклад, методи формування свідомості особистості, організації діяльності, методи стимулювання).

Обґрунтуйте вибір. Поясніть, чому саме ці методи ви вважаєте найефективнішими в даній ситуації. Зробіть акцент на тому, як ці методи можуть бути реалізовані в контексті уроків географії або позаурочної діяльності.

Презентація та обговорення. Кожна група презентує своє рішення, а інші студенти ставлять запитання та обговорюють запропоновані підходи.

2. Рольова гра: «Вчитель і учень»

Мета: відпрацювати навички застосування методів виховання в реальному спілкуванні.

Робота в парах. У кожній парі один студент виконує роль «вчителя», інший – «учня». «Вчитель» отримує картку із завданням.

Завдання для «вчителя»:

Ситуація 1: Учень не виконав домашнє завдання – не намалював контурну карту. Завдання «вчителя» – за допомогою **методу переконання** (бесіда, пояснення) допомогти учневі усвідомити важливість виконання завдання.

Ситуація 2: Учень виявив великий інтерес до теми «Експедиції та відкриття». Завдання «вчителя» – за допомогою **методу стимулювання** (схвалення, заохочення) мотивувати учня до участі в географічному конкурсі.

Ситуація 3: Учень не вміє працювати в команді. Завдання «вчителя» – за допомогою **методу вправи** (тренувальна дія) організувати спільну діяльність, яка допоможе учневі розвинути навички співпраці (наприклад, спільне заповнення таблиці про кліматичні зони).

Обіграйте ситуацію. Пара розіграє ситуацію протягом 3–5 хвилин.

Проаналізуйте ситуацію. Після гри пара аналізує, наскільки ефективно були використані методи виховання. Інші студенти дають свій зворотний зв'язок.

3. Самоаналіз: «Мій досвід самовиховання»

Мета: усвідомити, як працюють методи самовиховання та їх зв'язок з педагогічною практикою.

Рефлексія. Кожен студент має згадати приклад з власного життя, коли він застосовував **методи самовиховання** для досягнення певної мети (наприклад, навчитися виступати публічно, підвищити успішність з певного предмету, розвинути комунікативні навички).

Напишіть коротке есе. У есе (обсягом до 1 сторінки) опишіть:

Яка мета стояла перед вами?

Які **методи самовиховання** (наприклад, самоконтроль, самооцінка, самопереконання, самонаказ) ви використовували?

Які труднощі виникли на цьому шляху?

Які уроки ви винесли з цього досвіду?

Обговорення. Кілька студентів за бажанням зачитують свої есе. Група обговорює, як досвід самовиховання може допомогти вчителю краще розуміти учнів та їхні потреби.

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.

URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf

2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Методичний путівник класного керівника Нової української школи : збірник методичних матеріалів / А. Дубяга, О. Золотар ; за заг. ред. А. Дубяги. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 44 с. URL: https://znayshov.com/FR/14227/Metod_nush_3.pdf
4. Пащенко І. М., Красноштан І. В. Педагогіка: навч. посібник. ЦУЛ, 2019. 228 с.
5. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
6. Сикорський П. Нова педагогіка: підручник. Львів: Львівська політехніка. 2021. 540 с.

Практичне заняття № 8

Тема: Напрями виховання. Основні організаційні форми виховної роботи

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика основних напрямів виховання.
 - Патріотичне виховання.
 - Статеве виховання і підготовка до сімейного життя.
 - Правове виховання.
 - Екологічне виховання.
 - Трудове виховання.
 - Економічне виховання.
 - Профорієнтаційна робота.
 - Естетичне виховання.
 - Фізичне виховання.
 - Виховання міжнаціональної та релігійної толерантності.
2. Які класифікації форм організації виховної роботи існують? Наведіть найбільш поширені форми виховної роботи.
3. Поняття позакласної та позашкільної виховної роботи.
4. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи.
5. Позакласні навчально-виховні заклади.

Практичні завдання

1. Розробка виховного заходу

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАЛІКОВОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

I. Загальна характеристика заходу

1. Форма проведення (класна година, бесіда, диспут, екскурсія тощо).
2. Тема заходу.
3. Місце проведення заходу.
4. Обґрунтування необхідності проведення цього заходу, виходячи з особливостей віку, рівня їх розвитку та вихованості.
5. Мета.
6. Оформлення виховного заходу (об'ява, відповідне оформлення приміщення тощо).
7. Обладнання (ТЗН, наочність).
8. Методичне забезпечення (використана література, методичні розробки)

II. План підготовки виховного заходу

1. Проведення бесіди з класним керівником, педагогом-організатором, заступником директора школи з виховної роботи.
2. Виявлення інтересу та можливостей класу, визначення теми виховного заходу та форми його проведення.
3. Створення активу учнів по підготовці та проведенню заходу.
4. Допомога активу учнів у розподілі доручень та визначення напрямків підготовки заходу (підбір матеріалів, складання сценарію, оформлення, обладнання, репетиції тощо).
5. Оформлення сценарію виховного заходу.

III. План та сценарій проведення виховного заходу

(текст виховного заходу)

Орієнтовна тематика: Брейн-ринг «Юні мандрівники»; **Квест-гра** «У пошуках географічних скарбів»; **Фотовиставка** «Географія мого краю»; **Конференція** «Екологічні проблеми сьогодення» тощо.

2. Рольова гра: «Вирішення конфлікту»

Мета: відпрацювати навички використання методів морального та правового виховання в конкретних ситуаціях.

1. **Розподіл ролей.** Сформуйте тріади: «вчитель», «учень 1», «учень 2».
2. **Створення ситуації.** Проаналізуйте та розіграйте таку ситуацію:

Під час групової роботи над проєктом «Роль річок у господарстві регіону» виник конфлікт: один учень привласнив собі результати роботи іншого, що призвело до сварки.

3. Завдання для «вчителя»: Застосуйте методи морального та правового виховання (бесіда, роз'яснення, педагогічна вимога) для вирішення конфлікту. Мета – не тільки помирити учнів, а й допомогти їм усвідомити важливість чесності, поваги до чужої праці та дотримання правил.

4. Аналіз. Після розіграшу ситуації «вчитель» пояснює свої дії, а «учні» діляться враженнями від запропонованого підходу. Решта студентів аналізують ефективність використаних прийомів.

3. Проєкт «Географія та професія»

Мета: поглибити знання про профорієнтаційну роботу та її зв'язок з трудовим і економічним вихованням.

1. Оберіть напрям. Кожен студент (або пара) обирає один з напрямів економіки, що пов'язаний з географією (наприклад, туризм, сільське господарство, логістика, ІТ-сфера з використанням ГІС-технологій).

2. Розробіть інформаційний буклет. Створіть макет інформаційного буклету для учнів 9–11 класів. У буклеті вкажіть:

Назва професії (наприклад, гід-екскурсовод, агроном, ГІС-спеціаліст).

Опис професії: її суть, актуальність, вимоги до працівника.

Географічна складова: Як знання з географії допомагають у цій професії.

Шляхи отримання освіти: Куди вступати, які предмети вивчати.

Обговорення. Презентуйте свої буклети. Обговоріть, наскільки важливою є профорієнтаційна робота в школі та як вчитель географії може допомогти учням зробити усвідомлений вибір майбутньої професії.

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Методичний путівник класного керівника Нової української школи : збірник методичних матеріалів / А. Дубяга, О. Золотар ; за заг. ред. А. Дубяги. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 44 с. URL: https://znayshov.com/FR/14227/Metod_nush_3.pdf

4. Пащенко І. М., Красноштан І. В. Педагогіка: навч. посібник. ЦУЛ, 2019. 228 с.
5. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/zhnjhd>
6. Сикорський П. Нова педагогіка: підручник. Львів: Львівська політехніка. 2021. 540 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 ОСНОВИ ШКОЛОЗНАВСТВА

Практичне заняття № 9

Тема: Класний керівник у школі

Питання для обговорення

1. Характеристика методів вивчення учнівського колективу, напрямки роботи з учнівським колективом.
2. Характеристика методів вивчення особистості учня та методи виховної роботи з ним.
3. Основні форми і методи роботи вчителя з батьками учнів.
4. Основні документи, які потрібно вести класному керівнику.

Практичні завдання

1. Аналіз ситуації: Класний керівник-географ

Мета: усвідомити специфіку роботи класного керівника та її поєднання з викладанням географії.

Оберіть ситуацію. Кожен студент має обрати одну з наведених нижче ситуацій, яка може статися у класі.

Ситуація А: Ваш 10-й клас готується до НМТ, але учні не виявляють належної мотивації до вивчення географії та не бачать її практичної цінності.

Ситуація Б: Учні 6-го класу не можуть знайти спільну мову, у колективі є конфлікти через розподіл обов'язків під час підготовки проєкту «Дослідження природних зон».

Ситуація В: Учень 8-го класу часто пропускає уроки, не виконує домашні завдання, а його батьки не реагують на ваші дзвінки.

Розробіть план дій. Складіть план роботи класного керівника для вирішення обраної ситуації, який включатиме:

Функції: Які функції класного керівника ви реалізуєте (діагностична, організаційно-координуюча, прогностична)?

Методи вивчення: Як ви вивчите колектив (соціометрія, спостереження) або особистість учня (бесіда, анкетування)?

Форми роботи: Які форми роботи ви застосуєте (з учнями, з батьками, з колегами)?

Засоби: Які конкретні географічні знання чи інструменти ви використаєте для вирішення проблеми? (Наприклад, спільна віртуальна подорож, створення командної карти).

Презентація та обговорення. Презентуйте свій план. Обговоріть, наскільки важливо в роботі класного керівника поєднувати загальнопедагогічні методи з предметною специфікою.

2. Рольова гра: «Збори батьків»

Мета: відпрацювати навички ефективної комунікації з батьками.

1. **Розподіл ролей.** Сформууйте групи по 3–4 особи. Один студент грає роль класного керівника, інші – батьків.

2. **Підготовка до зборів.** «Класний керівник» готується до батьківських зборів.

3. Завдання для «класного керівника»:

Сплануйте виступ: підготуйте короткий (3–4 хвилини) виступ, який має бути не просто інформативним, а й мотивуючим.

Продумайте відповіді на запитання: «Батьки» ставлять провокаційні запитання: «Навіщо моїй дитині географія?», «Чому так багато домашніх завдань?». Завдання «класного керівника» – дати обґрунтовані та спокійні відповіді, використовуючи різні методи роботи з батьками (бесіда, консультування).

Аналіз. Після гри проаналізуйте, наскільки ефективно «класний керівник» спілкувався з батьками. Що можна було зробити краще?

3. Написання психолого-педагогічної характеристики на учня за схемою

Схема написання психолого-педагогічної характеристики на особистість учня

1. Загальні відомості про особу.
2. Характеристика умов сімейного виховання учня.
3. Коротка характеристика колективу, членом якого є учень (актив класу, ставлення до громадської роботи, праці, успішність та дисципліна, міжособистісні відносини в класі).

4. Ставлення учня до колективу (авторитет учня в колективі, товариськість і розуміння товаришів, ставлення до негативних соціально-психологічних явищ у колективі – списування тощо).

5. Спрямованість особистості (власна, громадянська або ділова), характеристика усвідомлених мотивів: інтереси, їхня глибина, усталеність та дієвість. Погляди та переконання.

6. Рівень домагань (занижений, адекватний, завищений), співвідношення самооцінки та рівня домагань, вимогливість до себе, ставлення до критичних зауважень учителів, товаришів.

7. Учень у різноманітних видах діяльності (успішність, дисципліна, ставлення до праці, громадська активність, участь у заходах, професійна орієнтація).

8. Характеристика пізнавальної діяльності: особливості сприймання, спостережливості, пам'яті, характеристика уваги, уяви, мислення.

9. Особливості емоційно-вольової сфери (характер емоційної реакції на педагогічні впливи, розвиток почуттів, уміння стримувати емоційні переживання та змінювати їх, вольові особливості: цілеспрямованість, ініціатива, рішучість, самовладання).

10. Здібності: загальні, спеціальні.

11. Темперамент (сила, урівноваженість, рухливість).

12. Характер (риси характеру, старанність у навчанні, ставлення до праці, школи, доручень, речей, самого себе).

13. Висновки. Зазначити можливі лінії корекції у вихованні цього учня.

► Під час написання характеристики необхідно використовувати наступні методи дослідження:

- вивчення документації;
- співбесіди з учнем, вчителями, класним керівником, батьками, однокласниками;
- спостереження за його поведінкою на уроках і перервах;
- психодіагностика (методика Г. Айзенка – ЕРQ, методика діагностики комунікативної установки В. В. Бойко, тривожності Спілбергера та Ханіна, методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі, методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. В. Бойко, методика «Карта інтересів» та ін.) – обов'язкове використання 2–3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних.

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Педагогіка: конспект лекцій / Упорядники: Кухта М. І., Маляр Л. В. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 100 с.
URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/43647>

4. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. № 434.
5. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с.
URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/pedahohika-ta-vykhovannya/pedahohika-bazoviy-pidruchnyk-dlya-studentiv-vyshchychkh-navchalnykh-zakladiv/>
6. Форми і методи роботи класного керівника з батьками учнів / Н. В. Бугайчук . – Черкаси : КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2017. 40 с.
URL: <http://surl.li/tzotne>
7. Веб ресурс НУШ: 9 питань про обов'язки класного керівника.
URL: <https://nus.org.ua/view/9-pytan-pro-obov-yazky-klasnogo-kerivnyka/>

Практичне заняття № 10

Тема: Виховання особистості в колективі

Питання для обговорення

1. Розкрийте сутність, змістовні характеристики, структуру дитячого виховного колективу.
2. Педагогічні функції, стадії та механізми становлення дитячого виховного колективу.
3. Якими причинами взаємообумовлені співвідношення особистості та колективу?
4. Чим обумовлена ефективність використання технології виховання колективу?
5. Проаналізуйте основні етапи вивчення психолого-педагогічних параметрів розвитку класного колективу.

Практичні завдання

1. Аналіз та моделювання етапів розвитку колективу

Мета: поглибити розуміння етапів становлення колективу та навчитися впливати на цей процес.

Групова робота. Кожна група отримує завдання на основі одного з етапів становлення колективу (за А. С. Макаренком):

Група 1: «Стадія формування активу» (первинна стадія). Уявіть, що ви – класний керівник у новому 5-му класі. Ваше завдання – визначити потенційних лідерів.

Група 2: «Стадія формування стабільного колективу» (стадія «бунта»). Уявіть, що у вашому 7-му класі є мікрогрупи, які конфліктують між собою.

Група 3: «Стадія високого рівня розвитку колективу» (розвинена стадія). Уявіть, що ви працюєте з 10-м класом, який є згуртованим і самоврядним.

Розробіть план дій. Складіть план роботи, в якому ви зазначите:

Діагностичні методи: Як ви вивчите колектив на цьому етапі (спостереження, соціометрія, бесіди)?

Педагогічні прийоми: Які конкретні прийоми ви використаєте для впливу на колектив (наприклад, колективні творчі справи, педагогічна вимога, заохочення)?

Зв'язок з географією: Як саме ви використаєте географічну тематику для згуртування колективу? (Наприклад, спільний географічний проєкт, організація експедиції).

Презентація. Представте свій план. Поясніть, як дії вчителя на кожному етапі впливають на подальший розвиток колективу та на формування особистості в ньому.

2. Створення «Паспорта класу»

Мета: навчитися застосовувати методи вивчення колективу та особистості учня.

1. Групова робота. Кожна група уявляє, що вона – це класний керівник у певному класі (наприклад, 9 клас).

2. Створіть «Паспорт класу». Розробіть макет документа, який міститиме таку інформацію про клас (придумайте дані):

Загальна характеристика: кількість учнів, вік, загальна атмосфера в колективі.

Результати вивчення: Як ви отримали ці дані? (Наприклад, за допомогою соціометрії ви виявили лідерів і аутсайдерів; через анкетування – інтереси учнів).

План роботи: На основі отриманих даних, розробіть 3–4 ключові заходи, спрямовані на покращення атмосфери в колективі.

3. Обговорення. Презентуйте свій «Паспорт». Обговоріть, як подібні документи допомагають класному керівнику будувати ефективну виховну роботу.

3. Кейс-аналіз «Особистість і колектив»

Мета: проаналізувати співвідношення між особистістю та колективом і знайти баланс.

Розгляньте ситуацію. У класі є учень (назвемо його Петро), який є дуже талановитим у вивченні географії, але він – інтроверт, не бажає брати участь у групових проєктах і віддає перевагу індивідуальній роботі.

Запропонуйте два рішення. Розробіть два варіанти педагогічної взаємодії з Петром:

Варіант А: Як допомогти Петру інтегруватися в колектив, не порушуючи його індивідуальність?

Варіант Б: Як використати його індивідуальні здібності для користі всього колективу?

Обговоріть: Які **причини** взаємообумовлюють співвідношення особистості та колективу в цьому випадку? Чи є конфлікт між особистісним розвитком і колективними інтересами? Яку роль відіграє класний керівник у гармонізації цих відносин?

4. Проєкт «Колективна творча справа»

Мета: навчитися планувати та організовувати колективні творчі справи.

Створіть ідею. Кожен студент має придумати ідею колективної творчої справи (КТС) з географії для учнів (наприклад, виставка «Культура народів світу», створення шкільного метеомайданчика, «День землі»).

Розробіть план КТС. Опишіть:

Назва та мета: (наприклад, «Географічний ярмарок. Зробимо світ чистішим»).

Форма проведення: (наприклад, ярмарок-конференція, фестиваль, експедиція).

Етапи підготовки та проведення: (планування, підготовка матеріалів, розподіл обов'язків, проведення заходу).

Очікувані результати: Які якості особистості ви сформуєте у процесі роботи (відповідальність, співпраця, ініціативність)?

Презентація. Представте свій план та обґрунтуйте, чому саме колективна творча справа є ефективним засобом виховання в колективі.

5. Індивідуальна робота. Написання психолого-педагогічної характеристики на учнівський колектив за схемою. Розробка практичних рекомендацій по усуненню негативних проявів у колективі.

Схема написання психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу

1. Загальні відомості про клас та історія його формування: віковий та статевий склад, початок його формування (початкова школа, п'ятий клас), шляхи входження в дитячий колектив нових учнів.

2. Характеристика інтересів учнів: сформованість пізнавальної мотивації учнів, ставлення учнів до навчання, ставлення учнів до навчальних предметів.

3. Характеристика інтелектуальних умінь і здібностей учнів: рівні працездатності, активності, самостійності учнів класу в навчальній діяльності; здатність або нездатність працювати з підручником, додатковою науковою і довідковою літературою; ступінь розвиненості інтелектуальних умінь; активність учнів класу в позашкільній діяльності за інтересами.

4. Організаційна структура класного колективу: етап розвитку дитячого колективу; характерні ознаки розвитку; особливості діяльності активу класу, його роль у формуванні та зміцненні колективу; діяльність органів самоврядування; стан взаємин між активом, органами самоврядування та учнями між собою; лідери та ізольовані в колективі, причини їхнього поділу; вплив лідерів на діяльність інших учнів; мікрогрупи у колективі, причини об'єднання учнів у групи (за інтересами, за місцем проживання, за здібностями, за особистими якостями); напрямки і форми зв'язку класного колективу із загальношкільним.

5. Рівень морально-духовного розвитку колективу: рівень сприйняття загальнолюдських цінностей; особливості вияву почуттів; рівень захищеності особистості; сформованість вмінь і навичок у моральній поведінці; наявність суспільної думки з найбільш важливих питань; рівень розвитку критики та самокритики; згуртованість колективу.

6. Рівень трудового виховання: ставлення учнів до праці (громадської діяльності); рівень сформованості соціально-психологічної готовності до праці; сформованість вмінь і навичок у сфері трудової діяльності; профорієнтація учнів.

7. Характеристика психологічного клімату в колективі: відкритість, закритість, тривожність учнів класу; який настрій, переживання, емоції переважають у класі; ступінь конфліктності учнів класу, її причини; характер взаємовідносин учнів один з одним та з учителями.

8. Висновки. Визначити завдання виховної роботи класного керівника і педагогічного колективу школи в роботі з класом: стисла характеристика результатів діагностики учнів класу; визначення позитивних якостей колективу, що потребують подальшого розвитку і підтримки; визначення негативних якостей колективу, що потребують корекції.

► Під час написання характеристики необхідно використовувати наступні методи дослідження:

- вивчення документації;
- співбесід з куратором, викладачами факультету, одногрупниками;
- спостереження за поведінкою студентів на заняттях і перервах;

- психодіагностика (методиками: Дж. Морено «Соціометрія», «Методика визначення атмосфери в групі», «Методика визначення психологічного клімату групи», «Методика визначення індексу групової згуртованості» Сішора та ін.) – обов'язкове використання 2–3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних.

Рекомендована література

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Педагогіка: конспект лекцій / Упорядники: Кухта М. І., Маляр Л. В. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 100 с.
URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/43647>
4. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с.
URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/pedahohika-ta-vykhovannya/pedahohika-bazoviy-pidruchnyk-dlya-studentiv-vyshchych-navchalnykh-zakladiv/>
5. Форми і методи роботи класного керівника з батьками учнів / Н. В. Бугайчук . – Черкаси : КНЗ «ЧОППОП ЧОР», 2017. 40 с.
URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/>

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Виділіть специфічні риси етапів становлення педагогіки як науки.
2. Які особливості характеризують українську народну педагогіку?
3. Опишіть передовий досвід роботи вчителя української мови та літератури.
4. Обґрунтуйте думку про вирішальний вплив християнства на освіту Київської Русі.
5. Дайте характеристику діяльності братських шкіл.
6. Охарактеризуйте діяльність перших українських закладів вищого типу.
7. Доведіть актуальність педагогічних ідей Г. Сковороди для сучасної національної школи.
8. Назвіть видатних українських педагогів ХІХ – поч. ХХ ст. У чому полягає їх внесок у розвиток педагогічної думки і освіти?
9. Охарактеризуйте внесок видатних діячів української освіти ХХ ст. у розвиток педагогічної теорії та практики.
10. Які з педагогічних проблем, порушених у книзі В. О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», залишаються актуальними дотепер?
11. Порівняйте принципи афінської та спартанської систем виховання.
12. Обґрунтуйте існування різних систем виховання в середньовічній Європі.
13. Охарактеризуйте внесок Я. А. Коменського у розвиток педагогічної думки.
14. Порівняйте педагогічні концепції Дж. Локка і Ж.-Ж. Руссо.
15. Назвіть представників західноєвропейської класичної педагогіки кінця ХVІІІ–ХІХ ст. У чому полягає їх внесок у розвиток педагогіки?
16. Розкрийте предмет і функції педагогіки.
17. Поясніть суть педагогічних категорій.
18. Які дисципліни складають систему педагогічних наук?
19. Педагогіку називають наукою та мистецтвом. Обґрунтуйте власну точку зору.
20. Розкрийте логіку науково-педагогічного дослідження.
21. Дайте загальну характеристику методам науково-педагогічного дослідження.
22. Охарактеризуйте види і етапи педагогічного експерименту. Наведіть приклад.
23. Дайте визначення поняттям: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
24. Розкрийте поняття розвитку людини. Охарактеризуйте фактори розвитку людини.
25. Дайте поняття про формування особистості. Розкрийте фактори формування особистості.

26. Що таке вікова періодизація? Охарактеризуйте сучасні підходи до вікової періодизації розвитку особистості.
27. Поясніть особливості психічного і фізичного розвитку особистості у підлітковому віці.
28. Розкрийте особливості психічного і фізичного розвитку особистості у ранньому юнацькому віці.
29. У чому полягають індивідуальні особливості учнів? Наведіть приклади.
30. Охарактеризуйте сутність і структуру педагогічного процесу. Принципи педагогічного процесу.
31. Поясніть сутність і структуру педагогічної діяльності.
32. Дайте характеристику функціям учителя. Розкрийте основні риси сучасного педагога.
33. Розкрийте зміст етапів педагогічного спілкування.
34. Охарактеризуйте стилі педагогічного спілкування.
35. Розкрийте сутність, структуру, рушійні сили процесу виховання Розкрийте проблему ідеалу виховання з точки зору історії педагогіки.
36. Охарактеризуйте мету і завдання національного виховання в Україні. Які законодавчі документи визначають завдання і зміст національного виховання дітей та молоді в Україні?
37. Охарактеризуйте закономірності і принципи виховання.
38. Охарактеризуйте ціннісні відносини як зміст виховного процесу
39. Поясніть завдання, зміст і форми громадянського і розумового виховання.
40. Поясніть завдання, зміст і форми морального і естетичного виховання.
41. Поясніть завдання, зміст і форми екологічного і трудового виховання.
42. Поясніть завдання, зміст і форми статевого виховання.
43. Поясніть завдання, зміст і форми правового виховання.
44. Охарактеризуйте методи формування свідомості особистості.
45. Поясніть методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки.
46. Опишіть методи стимулювання діяльності і поведінки.
47. Охарактеризуйте педагогічні умови використання методів виховання.
48. Охарактеризуйте основні форми позакласної виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах.
49. Основні завдання і типи позашкільних навчально-виховних закладів.
50. Сутність, ознаки і функції виховного колективу. Формування дитячого колективу.
51. Учніське самоврядування в школі та класі як шлях демократичного виховання молоді.
52. Форми і методи роботи класного керівника з батьками учнів.

53. Розкрийте сутність основних категорій дидактики: навчання, освіта, викладання, учіння, знання, уміння, навички.
54. Сутність навчання як педагогічного процесу і його завдання.
55. Рушійні сили процесу навчання.
56. Розкрийте зміст основних функцій процесу навчання.
57. Розкрийте діалектичний взаємозв'язок між поняттями: закономірності навчання, принципи навчання, правила навчання.
58. Розкрийте зміст основних дидактичних принципів.
59. Охарактеризуйте термін «зміст освіти». Від яких чинників він залежить?
60. Дайте характеристику документам, що визначають зміст освіти у середній школі: державний стандарт, навчальний план, навчальна програма, підручник.
61. Охарактеризуйте основні тенденції реорганізації змісту освіти в руслі сучасних освітніх реформ в Україні.
62. Які чинники визначають доцільність використання конкретних методів навчання?
63. Охарактеризуйте методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів.
64. Охарактеризуйте методи стимулювання і мотивації учіння.
65. Охарактеризуйте методи контролю і самоконтролю в навчанні.
66. Поняття про види навчання. Класифікація видів навчання.
67. Назвіть переваги і недоліки пояснювально-ілюстративного навчання.
68. Охарактеризуйте програмоване навчання. Які типи програм використовують у ньому?
69. Сутність і рівні проблемного навчання.
70. Дайте характеристику основним сучасним концепціям навчання: розвивальне навчання, дистанційне навчання, комп'ютерне навчання.
71. Інформаційно-комунікаційні технології навчання.
72. Інтерактивні технології навчання.
73. Поняття про форми організації навчання. Дайте характеристику класно-урочній системі навчання.
74. Урок – основна форма організації навчання у школі. Охарактеризуйте типи і структуру уроків.
75. Дайте характеристику підготовці вчителя до уроку. Поясніть особливості проведення нестандартних уроків з географії
76. Розкрийте сутність і функції контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.
77. Охарактеризуйте вимоги до контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

78. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
79. Охарактеризуйте необхідність введення в Україні системи зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО/ НМТ) та проблеми, які виникають у зв'язку з її запровадженням.
80. Які соціально-економічні і педагогічні фактори впливають на розвиток системи освіти?
81. Розкрийте особливості організації профільного навчання у загальноосвітніх школах.
82. Охарактеризуйте концепцію Нової української школи (НУШ).
83. Розкрийте особливості і основні тенденції розвитку системи освіти у різних країнах світу.
84. Обґрунтуйте принципи управління сучасною школою.
85. Дайте характеристику структурі управлінських органів у школі.
86. Поясніть види внутрішньошкільного контролю.
87. Дайте характеристику формам методичної роботи у школі.
88. Як здійснюється атестація вчителів географії?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі і нормативні документи

1. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 : зі змінами від 15.07.2021. *Законодавство України : інформ.-пошук.система* / Верхов. Рада України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про повну середню загальну середню освіту : Закон України № 463-IX від 16.01.2020 : зі змінами від 15.07.2021. *Законодавство України : інформ.-пошук. система* / Верхов. Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Державний базовий стандарт середньої освіти від 30.09.2020 р. : *Законодавство України : інформ.-пошук. система* / Міністерство освіти і науки України.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016р. : зі змінами від 22.08.2018. *Законодавство України : інформ.-пошук. система* / Верхов. Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text>

Основна

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
2. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>
3. Педагогіка: конспект лекцій / Упорядники: Кухта М. І., Маляр Л. В. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 100 с.
URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/43647>
4. Прокопенко І., Гриньова В., Євдокимов В., Золотухіна С. Педагогіка. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавництво Фоліо. 2015. 572 с. URL: <http://surl.li/ghgsbc>
5. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти. Київ : КДА, 2018. 400 с. URL: <http://surl.li/mubqwz>

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Учительський Журнал он-лайн <http://www.teacherjournal.com.ua/index.php>
3. Електронна бібліотека підручників <http://pidruchniki.com>
4. Педагогічна енциклопедія <http://enc-dic.com/pedagogics>
5. Методпортал по всіх предметах <http://www.metodportal.net>
6. Офіційний сайт МОН України <https://mon.gov.ua/ua>

Навчальне видання

ПЕДАГОГІКА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять з курсу «Педагогіка»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія)

Електронне практичне видання

Укладач:

Прокоф'єва Любов Борисівна

В авторській редакції

Затв. авт. 09.05.2026. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,7 МБ. Зам. № 3120.

Видавець:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, буд. 2, м. Одеса, 65082, Україна
Свідectво суб'єкта видавничої справи ДК № 8592 від 23.03.2026 р.
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua